

بررسی میزان آلودگی گاو میشهای کشتار شده در کشتارگاه اهواز به کیست هیداتید

• عارف صاکی، شبکه دامپزشکی استان خوزستان
تاریخ دریافت: مهر ماه ۱۳۷۷

مقدمه

هیداتیدوز یک بیماری زئونوز است که معمولاً انسان و پستانداران علفخوار را آلوده می‌کند. این بیماری از اکثر نقاط دنیا گزارش شده و سالیانه خسارتهای اقتصادی فراوانی به صورت مستقیم و غیر مستقیم به کشورهای جهان وارد می‌نماید. میزبانان نهائی این بیماری در جهان عمدتاً از خانواده سگ سانان می‌باشند که طبق گزارشهای محققین در این خانواده حدود ۱۲ گونه از سگ سانان از قبیل سگ، شغال، روباه و گرگ در نقاط مختلف جهان به بیماری مبتلا بوده‌اند، اما میزبانان واسط را عمدتاً علفخواران تشکیل می‌دهند.

Mandal و همکاران (۱۹۸۷) در طی بررسی کشتارگاه خود در هند میان ۴۷۶ رأس گاو میش، شاهد ابتلا ۲۸/۵۷٪ آنها به کیست هیداتید بودند که ۷۲٪

✓ Pajouhesh & Sazandegi, No 40, 41, 42 PP: 131-133
Prevalence of hydatidosis in buffaloes, slaughtered at
Ahwaz abattoir.

By: Aref Saki, Veterinary network of Khuzestan province.

In the present study (1994-1995). 2866 buffaloes comprising 517 males and 2349 females were examined for Hydatidosis.

The animals on slaughter house were thoroughly inspected by both visual examination and palpation by hand. The contaminated organs such as lungs and livers were examined by accurate palpation and made some parallel and equilateral cuts.

The overall incidence of hydatid cyst in buffaloes was found 21.47% in males and 25.79% in females.

چکیده: در این مطالعه مجموعاً تعداد ۲۸۶۶ رأس گاو میش (۵۱۷ رأس نر و ۲۳۴۹ رأس ماده) مورد مطالعه و دامهای آلوده به طور دقیق و به شیوه مشاهده و ملامسه مورد بررسی قرار گرفتند. همچنین اندامهای آلوده به کیست هیداتید مثل ریه و کبد با ایجاد برشهای موازی و ملامسه دقیق عضو مورد معاینه قرار گرفت. میزان شیوع بیماری در گاو میشهای کشتار شده حدود ۲۱/۴۷٪ در گاو میش نر و ۲۵/۷۹٪ در گاو میش ماده بوده است.

عکس شماره ۱- کبد مبتلا به کیست هیداتید

کشتار شده و ارگانهای آلوده به کیست هیداتید را نشان می‌دهد. از مجموع ۲۸۶۶ رأس گاو میش که ۲۳۴۹ رأس آنها ماده و ۵۱۷ رأس نر بوده و در طی یکسال کشتار مورد بررسی قرار گرفتند، براساس نتایج به دست آمده ۷۱۷ رأس گاو میش (۲۵٪) به کیست هیداتید آلوده بوده که از آنها حدود ۶۰۶ رأس گاو میش ماده (۷۹٪) و تعداد ۱۱۱ رأس گاو میش نر (۲۱٪) بودند.

تعداد کبدهای آلوده در گاو میش ماده ۱۹۴ عدد (۸٪) و در گاو میش نر ۲۲ عدد (۴٪) بودند. همچنین تعداد ریه‌های آلوده در گاو میش ماده ۲۲۴ عدد (۹٪) و در گاو میش نر ۳۷ عدد (۷٪) بودند. آلودگی توأم (کبد و ریه) در گاو میش ماده ۱۷۶ عدد (۷٪) و در گاو میش نر ۳۲ عدد (۶٪) بوده است.

جدول شماره ۲ فراوانی تعداد کیست‌های مشاهده شده در اندامهای مختلف را نشان می‌دهد. از مجموع ۷۱۷ رأس گاو میش آلوده مجموعاً حدود ۱۶۷۹ کیست جدا گردید که حدود ۱۴۷۲ (۲٪) در گاو میش ماده و ۲۰۷ (۱٪) در گاو میش نر مشاهده گردید.

تعداد کیست‌های مشاهده شده در کبد و ریه و کلیه به ترتیب ۳۹۹ (۲۳٪) و ۱۲۲۲ (۷۸٪) و ۴۸ (۲٪) کیست بوده است.

جدول شماره ۵ فراوانی فصلی کیست هیداتید در گاو میش را نشان می‌دهد که بیشترین آلودگی در فصل بهار (۳۹٪) و کمترین آلودگی در فصل زمستان (۲۱٪) بوده است.

فرم شماره ۱- بررسی میزان آلودگی گاو میش‌های کشتار شده در کشتارگاه اهواز

۱- تاریخ کشتار: روز ماه سال	نر	۶ سال به بالا	۶ تا ۴ سال	۲ تا ۴ سال	۱ تا ۲ سال
۲- تعداد دام کشتار شده:	کبد	کبد	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه
۳- تعداد دام آلوده: ماده	کبد	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه
۴- سن دام آلوده: ۱ تا ۲ سال	کبد	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه
۵- نوع و تعداد ارکان آلوده:	کبد	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه
۶- تعداد کیست در اندام:	کبد	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه
۷- منبع دام:	کبد	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه	کبد و ریه

مواد و روشها

در این مطالعه تعداد ۲۸۶۶ رأس گاو میش (۲۳۴۹ رأس ماده و ۵۱۷ رأس نر) کشتار شده در کشتارگاه اهواز، در سال ۷۵ مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. تمام اطلاعات مربوط به تاریخچه دام، سن، تعداد دام آلوده و تاریخ کشتار در فرم شماره ۱ ثبت و مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. همچنین نحوه بررسی به صورت مشاهده و ملامسه و ایجاد برش در ارگانهای آلوده به خصوص کبد و ریه بوده است.

نتایج

جدول شماره ۱ فراوانی تعداد، جنس دامهای

دارای کیست‌های ریوی و ۲۸٪ دارای کیست کبدی بودند. همچنین طبق بررسی‌های آقای خلیلی (۱۹۶۲) در جنوب ایران آلودگی گاو میش در حدود ۵۷٪ بوده است. Munir Anwar و همکارانش (۱۹۸۲) در بررسی کشتارگاه فیصل آباد پاکستان در میان ۱۳۷۹ رأس گاو میش بالغ و ۲۰۱ رأس گوساله آزمایش شده به ترتیب ۴۹٪ و ۵٪ به کیست هیداتید آلوده بودند.

Islam و همکاران (۱۹۸۲) در طی بررسی‌های کشتارگاهی در سالهای ۱۹۷۸-۱۹۷۵ در بنگلادش در میان ۳۷۵۲ رأس گاو میش کشتار شده حدود ۴۵٪ به کیست هیداتید آلوده بودند.

عکس شماره ۲- طحال مبتلا به کیست هیداتید

جدول شماره ۱- میزان آلودگی گاو میشهای کشتار شده در کشتارگاه اهواز بر حسب جنس

جنس	دام کشتار شده	دام آلوده		کید آلوده		ریه آلوده		توام (کید و ریه)		کلیه آلوده		قلب آلوده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
نر	۵۱۷	۱۱۱	۲۱/۴۷	۲۲	۴/۲۵	۳۷	۷/۱۵	۳۲	۶/۱۸	۴	۰/۷۷	۱	۰/۱۹
ماده	۲۳۴۹	۶۰۶	۲۵/۷۹	۱۹۴	۸/۲۵	۲۲۴	۹/۵۳	۱۷۶	۷/۴۹	۲۳	۰/۹۷	۴	۰/۱۷
تعداد کل	۲۸۶۶	۷۱۷	۲۵/۱	۲۱۶	۷/۵۳	۲۶۱	۹/۱۰	۲۰۸	۷/۲۵	۲۷	۰/۹۴	۵	۰/۱۷

جدول شماره ۲- فراوانی کیست هیداتید در اندامهای مختلف گاو میشهای تحت مطالعه

جنس	تعداد دامهای آلوده	تعداد کیست مشاهده شده	معدل درصد	کیست در کبد		کیست در ریه		کیست در کلیه		کیست در قلب	
				تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
نر	۱۱۱	۲۰۷	۱/۸۶	۳۵	۱۶/۹۰	۱۴۹	۷۱/۹۸	۶	۲/۸۹	۱	۰/۴۸
ماده	۶۰۶	۱۴۷۲	۲/۴۲	۳۶۴	۲۴/۷۲	۱۰۷۳	۷۲/۸۹	۴۲	۲/۸۵	۹	۰/۶۱
تعداد کل	۷۱۷	۱۶۷۹	۲/۳۴	۳۹۹	۲۳/۷۶	۱۲۲۲	۷۲/۷۸	۴۸	۲/۸۵	۱۰	۰/۵۹

جدول شماره ۳- مقایسه درصد کیستها در کبد، ریه، کلیه و قلب در گاو میشهای نر و ماده در استان خوزستان

اندام / جنس دام	نر	ماده
کید	۱۶/۹۰	۲۴/۷۲
ریه	۷۱/۷۹	۷۲/۸۹
کلیه	۲/۸۹	۲/۸۵
قلب	۰/۴۸	۰/۶۱

انگل مربوط می‌باشد. همچنین در این مطالعه تعداد کیستها در قسمت راست ریه بیشتر از چپ بوده که علت آن احتمالاً ناشی از اشغال بیشتر قفسه صدری می‌باشد. همچنین بیشترین آلودگی مربوط به فصل بهار بوده (حدود ۳۹/۳۱٪) و ناشی از کشتار گاو میشهای باتلاقی با منبع دشت آزادگان و شادگان بوده است.

۱- مؤیدی، ایرج و دلیمی اصل، عبدالحسین، «۱۳۷۰. اپیدمیولوژی کیست هیداتید، در ایران و جهان، انتشارات مقدم».
 ۲- اسلامی، علی، «۱۳۷۰. کرم‌شناسی دامپزشکی جلد دوم»، انتشارات دانشگاه تهران.
 ۳- ذوقی، «۱۳۶۸. زئونوزها و بیماریهای قابل انتقال مشترک انسان و حیوان».

جدول ۴- مقایسه درصد و نوع کیست هیداتید در چهار اندام مورد مطالعه در گاو میش (مجموع نر و ماده) در استان خوزستان

اندام مورد مقایسه	کید و ریه	کید و ریه	کید و قلب	کلیه، ریه	قلب، ریه	کلیه، قلب
درصد و نوع کیست	۷۲/۷۸ ± ۲۳/۷۶	۲/۸۵ ± ۲۳/۷۶	۰/۵۵۹ ± ۲۳/۷۶	۷۲/۸۷ ± ۲/۸۵	۷۲/۷۸ ± ۰/۵۹	۰/۵۹ ± ۲/۸۵

جدول شماره ۵- میزان شیوع کیست هیداتید در گاو میشهای کشتار شده در کشتارگاه اهواز بر اساس فصل

فصل	دام کشتار شده	دام آلوده		کید آلوده		ریه آلوده		توام (کید و ریه)		کلیه آلوده		قلب آلوده	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
بهار	۲۹۰	۱۱۴	۳۹/۳۱	۴۷	۴۱/۲۲	۲۶	۲۲/۸۰	۴۰	۳۵/۰۸	۲	۱/۷۲	-	-
تابستان	۵۴۲	۱۵۳	۲۸/۲۲	۵۷	۱۰/۵۱	۴۱	۷/۵۶	۵۰	۹/۲۲	۱	۰/۱۸	۴	۰/۷۳
پائیز	۹۳۶	۲۱۵	۲۲/۹۷	۵۰	۵/۳۴	۹۶	۱۰/۲۵	۵۵	۵/۸	۱	۰/۱۰	۱۳	۱/۳۸
زمستان	۱۰۹۸	۲۳۵	۲۱/۴۰	۶۲	۵/۶۴	۹۸	۸/۹۲	۶۳	۵/۷۳	۲	۰/۱۸	۱۰	۰/۹۱

جدول شماره ۶- توزیع فراوانی کیست هیداتید در قسمت‌های مختلف ریه

نوع دام	تعداد دام	تعداد کیست در قسمت		مجموع	درصد کیست در قسمت
		چپ ریه	راست ریه		
گاو میش	۴۶۹	۸۱۵	۴۰۷	۱۲۲۲	۰/۸۶
					۱/۷۳

بحث و نتیجه گیری

در مطالعه انجام شده بر روی ۲۸۶۶ رأس گاو میش که در کشتارگاه اهواز صورت گرفت مشخص گردید که میزان آلودگی دامهای کشتار شده حدود ۲۵٪ بوده که نسبت به مطالعات انجام گرفته توسط Islam (۱۹۸۲) و Prasa (۱۹۶۹) که به ترتیب در بنگلادش (۴۵/۲۱٪) و پاکستان (۲۸/۵۷٪) صورت گرفت کمتر بوده است. میزان آلودگی به کیست هیداتید در قزاقستان ۲۴/۰۸ درصد (Petrov و همکاران ۱۹۸۳) گزارش گردید.

در این مطالعه مشخص شده که بیشترین آلودگی اندامها، مربوط به ریه بوده که حدود (۹/۱۰٪) را تشکیل می‌داد که علت جایگزینی متاستود در این اندام ناشناخته است و احتمالاً با فاکتورهای چون خصوصیات آناتومیکی و فیزیولوژیکی، میزان و سوبه

چنانچه در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود در جنس نر و ماده از لحاظ درصد حضور کیست در اندامهای چهارگانه (کید، ریه، کلیه و قلب) اختلاف معنی داری با هم دارند.

همچنین در جدول شماره ۴ درصد وقوع کیست در ریه بیشتر از کبد است (اختلاف معنی دار دارد) که با مطالعات Prased و همکاران (۱۹۶۹) همخوانی دارند. اما درصد وقوع کیست بین کلیه و قلب اختلاف معنی دار ندارد.

سپاسگزاری

بدین وسیله از آقای مهندس موزانی و خانم فاطمه رستگارزاد که در تهیه این مقاله کمک‌های لازم را مبدول نمودند تشکر و قدر دانی می‌گردد.

4- Islam, A.W. M.S. 1982. The Prevalence of Hydatid disease in buffaloes in Bangladesh. Annals of Tropical medicine and parasitology 76(6). 623-626.

5- Munir M.A., Chaudhry, 1982. The nature and organ specificity of hydatid disease in buffalo. Pakistan veterinary journal. 2 91) 12-14.

6- Prased B.N., Mandal L.N., 1978. Hydatidosis in goat in India, Philippine journal of veterinary medicine (7)- 191-190.